

Underbilag 1. (Beretningens Bilag 1).**Herbergeringssspørgsmaalet i Tyskland.**

Bestræbelserne for at hjælpe de omvandrende arbejdsløse i Tyskland udgik først fra de kirkelige Kredse. Der dannedes katholske Svendeforeninger; Medlemsskabet beretigede til Benyttelse af de af disse oprettede Svendehjem, der ydede den vandrende Vejledning og Forplejning.

I 1854 oprettedes af Indremission det første *Herberg zur Heimat*. Der krævedes et Vederlag for Forplejningen, og disse Hjem havde derfor ikke Betydning for den omvandrende „mittellose“, der gennem Tiggeri maatte skaffe sig det nødvendige til Optagelsen. Som et Middel til Afskaffelse af Tiggeriet sluttede Borgerne sig sammen i „Antibettelvereine“; der blev ikke givet Almisser ved Dørene, men paa Foreningernes Kontorer ydedes der Hjælp i Form af Penge, Naturalier eller Anvisning paa Forplejning i Herbergerne.

Man forsøgte dernæst Naturalieforplejningsstationer, hvor der ydedes Understøttelser i Naturalier i Stedet for Penge.

Efterhaanden stillede Kravet om Arbejde i Stedet for Almisse, særlig af den indremissionske Præst Bodelschwingh, og der oprettedes „*Wanderarbeitsstätten*“, hvor der maatte ydes Arbejde for Opholdet. Disse Arbejdshjem oprettedes ofte i Forbindelse med Indremissionens „Herbergen zur Heimat“. Saavel Herberger som Arbejdshjem oprettedes for Størstedelen paa privat kristeligt Initiativ; dog vedtoges der en preussisk *Wanderarbeitsstätt-Gesetz* den 29. Juni 1907, hvorefter der var en fakultativ Adgang for Provinserne til at oprette Arbejdshjem, naar $\frac{2}{3}$ af Provinsens Landdag stemte derfor. I Forbindelse med Reglerne om Arbejdshjemmene opstillede man som den første Opgave Arbejdsanvisningen, idet der kun forbigaaende skulde ydes Husly og Kost mod Arbejde i Hjemmet.

I 1913 forelaa Udkast til en obligatorisk Rigslov om *Wanderarbeitsstätten*, der imidlertid standsedes af Krigen.

I 1913 var i Henhold til Loven af 1907 i Würtemberg, Westfahlen, Provinserne Sachsen og Hannover oprettet henholdsvis 37, 26, 31 og 34 *Wanderarbeitsstätten*.

I 1886 dannedes den tyske Herbergsforening, en Forening af de tyske evangeliske Herbergsforeninger, der søger at gennemføre Ensartethed for Hjemmene og drøfter Spørgsmaal af Betydning for Hjemmene i Almindelighed.

I 1892 dannedes „*Gesamtverband deutscher Verpflegungsstationen*“.

Oversigt over Herberger.

Aar	Antal Stationer	Forbundne m.	Antal Gæster	Samlet Antal Sovenætter
1890.....	362	247	2 118 721	3 189 928
1913.....	441	231	2 628 288	4 651 092
1924.....	296	108	1 373 772	3 865 997
1928.....	331	149	1 734 681	4 201 921

I 1882 oprettede Bodelschwingh ved Understøttelse fra Stat, Provins og private Kredse den første *Arbejderkoloni* i Wilhelmsdorf i Westfahlen (*Arbejderkoloni* antyder, at Oprettelsen skete for Arbejdernes Skyld og ikke for den økonomiske Vindings Skyld). Der dannedes derefter Arbejderkoloniforeninger med det Formaal at oprette Arbejderkolonier; i 1928 var der oprettet 57 Kolonier med ca. 7 000 Pladser. Man har først og